

La tomba del faraó Tutankhamon, l'aventura d'un gran descobriment

- 21 de juny del 2013 a les 20.00 h
- Sala d'actes de La Llacuna
Centre Cultural, Andorra la Vella

Emma González i Gil

Egiptòloga i directora del projecte Andjety

▲ **Curriculum**

Estudis

2008 Doctoranda en l'especialitat d'Egiptologia dins del departament d'Antropologia Social i Cultural: Història d'Amèrica i Àfrica, de la Universitat de Barcelona. Tesi doctoral: *El naixement de la civilització egípcia: aspectes divergents de la cultura egípcia. Similituds i diferències socials, polítiques i simbòliques respecte al model africà*. Inscrita l'any 2008.

1992-1994 Màster en Estudis Orientals, especialitat Egiptologia. Universitat de Barcelona. Institut Interuniversitari del Pròxim Orient.

1991 Beca Erasmus. Un any a París V, Universitat de la Vilette i la Sorbona.

1987-1989 Cursos de doctorat i lectura de la tesina titulada *Estudi del món funerari de l'antic Egipte durant l'època predinàstica*. Universitat de Barcelona, 1991.

1982-1987 Llicenciatura en Geografia i Història. Especialitat en Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia, amb la qualificació d'excel·lent. Universitat de Barcelona.

Altres cursos

1984- fins ara Participació en un significatiu nombre de simposis tant nacionals com internacionals relacionats amb estudis egipcològics així com seminaris d'antropologia, arqueologia funerària i formació en patrimoni cultural.

Experiència laboral

1996- fins ara Museu Egipci de Barcelona. Cap del departament Pedagògic i professora d'història, literatura, període predinàstic, art i arqueologia, així com cultura i societat dins de l'Escola d'Egiptologia del Museu Egipci de Barcelona – Fundació Arqueològica Clos (diplomatura i màster).

Excavaciones i congressos

2012 Necròpolis sud d'Amarna (Egipte Mitjà). Amarna Project. Universitat de Cambridge, sota la direcció del Dr. Bary Kemp i Anna Stevens (subdirectora).

2008 Kom el-Ahmar (Sharuna, Egipte Mitjà), sota la direcció del Dr. Farouk Gomaa. Museu Egipci de Barcelona & Aegyptisches Institut of Tübingen Universitat.

1998 Port de la ciutat de Sanisera (Es Mercadal-Menorca).

1985 Jaciment ibèric de Puig Castellet (Lloret de Mar-Barcelona), sota la direcció de la Dra. Enriqueta Pons.

1982-1983 Vil·la romana de Torre Llauder (Mataró-Barcelona), sota la direcció de la Dra. Prevosti.

1980- fins ara Gran nombre de congressos focalitzats en el món africà i l'antic Egipte, com seria el cas de la ponència *La mort a Egipte i Àfrica, creences, mites i símbols*, dins de les Novenes Setmanes d'Estudis Africans organitzades pel Centre d'Estudis Africans de Barcelona (1996). Universitat de Barcelona (UB). Facultat de Geografia i Història.

Publicacions principals

1992-fins ara Important nombre de publicacions en revistes i catàlegs d'exposicions de caràcter egiptològic com seria el cas del catàleg de l'exposició *Sarcòfags a l'antic Egipte. Jardiners d'Amon a la Vall de les Reines* amb els articles "L'aixovar funerari" i "La momificació, un camí cap a l'eternitat". Museu Egipci de Barcelona (2008); o del catàleg de l'exposició *Moda i bellesa a l'antic Egipte* amb els articles "Bellesa, moda i complements en les albrors de la civilització faraònica" i "Objectes per a la bellesa i la cura del cos durant l'època predinàstica". Museu Egipci de Barcelona (2012). Col·laboració amb diferents revistes com la corresponent a l'Institut València d'Egiptologia (IVDE) amb l'article titulat "Objectes Predinàstics al Museu Egipci de Barcelona" (2009).

Exposicions

1991-fins ara Comissariat d'un nombre important d'exposicions versades en l'antic Egipte i altres civilitzacions antigues de la història de la humanitat com seria el cas de *Paraules divines. Dels jeroglífics a l'egiptologia*, Museu Egipci de Barcelona (2005) i *Kemet, l'Egipte dels faraons*, Centre Cultural de Can Xerracan, Montornès del Vallès, Barcelona (1991).

Col·loquis, cursos, seminaris, conferències i discursos

1996-fins ara Gran nombre de seminaris impartits de temàtica egiptològica que abasten aspectes del període predinàstic així com de la cultura faraònica en general i la seva història, com seria el cas de la conferència *Olis del Més Enllà, essències d'eternitat a l'antic Egipte*, seu dels Amics de la Unesco a Barcelona (2012); o dels seminaris *Art i simbolisme a l'antic Egipte* (6 sessions), seu dels Amics de l'Antic Egipte del Vallès (Adaev) (2012); *A la recerca de l'antic Egipte. Introducció a la cultura faraònica* (6 sessions), seu dels Amics de l'Antic Egipte del Vallès (Adaev) (2011); *El món diví dels antics egipcis. Religió i simbolisme a la terra dels faraons* (6 sessions), seu dels Amics de l'Antic Egipte del Vallès (Adaev) (2011).

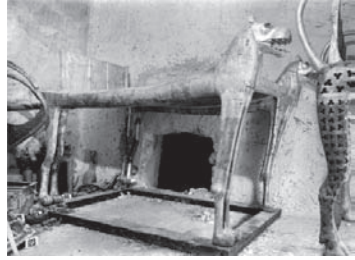
Altres

2011-fins ara Membre fundadora i presidenta de l'associació dels Amics de l'antic Egipte del Vallès (Adaev). Membre d'un gran nombre d'associacions egiptològiques tant nacionals com internacionals.

2009-fins ara Membre del jurat encarregat d'atorgar una beca d'investigació històrica a Montornès del Vallès (Barcelona). Beca bianual per promoure la recerca dels joves investigadors organitzada per l'ajuntament de Montornès del Vallès (Barcelona).

Un dels descobriments més fascinants de l'egiptologia ha estat, sens dubte, la localització, l'any 1922, de la tomba del faraó Tutankhamon. El petit hipogeu de la Vall dels Reis que allotjava la mòmia del jove monarca contenia el tresor més gran que s'ha trobat mai dins d'una tomba reial egípcia; uns deu mil objectes acompanyaven l'insigne difunt cap a l'eternitat. La troballa va ser tota una gran aventura protagonitzada per dos homes amb caràcters molt diferents però amb un mateix somni, la recerca d'una tomba intacta que els atorgués fama i riquesa. Howard Carter i Lord Carnarvon, després d'anys de recerca poc fructífers, van aconseguir superar amb escreix les seves expectatives. L'univers material que s'estenia per totes les cambres de la tomba enlluernà aquest dos intrèpids aventurers que van viure, en primera persona, la magnificència de la civilització faraònica.

El començament d'aquesta gran aventura se situa l'any 1891, quan un anglès de tan sols 17 anys, anomenat Howard Carter i amb un gran talent com a dibuixant, és contractat per l'Egypt Exploration Fund amb la finalitat de copiar les escenes pictòriques de les tombes dels nobles i dels monarques ubicades a Beni Hassan (Egipte Mitjà). Un any més tard treballaria, sota les ordres del gran arqueòleg anglès William Matthew Flinders Petrie, al jaciment d'Amarna, on el faraó Akhenató i la seva esposa Nefertiti varen establir una nova capital fins a la fi del seu regnat. Va ser just en aquest indret on Howard Carter va començar a familiaritzar-se amb les tasques arqueològiques i va adquirir la seva primera experiència de camp. Un cop finalitzada aquesta feina, un nou encàrrec centrat en la còpia d'escenes el va dur fins a Luxor (Alt Egipte). En aquesta part de la geografia egípcia és on es troben alguns dels temples i tombes més magnífics llegats principalment pels sobirans i cortesans del Regne Nou (1550-1070 aC). La nova feina es va centrar en el temple dels Milions d'Anys de la faraó Hatxepsut ubicat en la riba occidental del Nil. Durant sis anys, Howard Carter va compaginar la feina dins del recinte templari amb l'exploració del territori situat darrere del temple i que forma part de l'anomenada muntanya tebana. Va

Accés des de l'avantcambra a l'anomenat annex

Aspecte que presentava l'avantcambra de la tomba en el moment del seu descobriment

Bust del faraó Tutankhamon. Fusta policromada

Cofre en fusta policromada on el faraó derrotà als enemics d'Egipte

Cofres descoberts dins de l'anomenada cambra del tresor

Disposició dels objectes dins l'annex. Les cistelles contenien aliments

Entrada a la tomba del faraó Tutankhamon (KV62). Vall dels Reis

acabar esdevenint un gran coneixedor de tota aquesta zona fins al punt que, a partir de l'any 1900 s'interessa obertament per la Vall dels Reis, situada darrere del temple on havia estat treballant. I és just en aquest moment que és nomenat director general dels Monuments de l'Alt Egipte. Tres anys més tard seria traslladat a la zona nord del país, el Baix Egipte, on desenvoluparia la mateixa tasca.

Mentre tot això succeïa, al Regne Unit un noble anomenat George Eduard Stanhope Molyneux Herbert, cinquè comte de Carnarvon, a causa d'un problema de salut important derivat d'un greu accident automobilístic, viatjava a Egipte per recomanació facultativa. El lord s'encomana de la febre egíptològica que es viu en aquest país nílòtic i desitja iniciar algun tipus d'excavació amb l'esperança de realitzar grans troballes. La inexperiència del nouvingut farà que cerqui algú que el pugui assessorar i ajudar dins del camp de l'arqueologia. Tot i que en aquell moment un desafortunat incident havia apartat en Howard Carter del treball arqueològic, la situació va poder reconduir-se i tots dos personatges van començar a col·laborar a partir de l'any 1907 dins la zona de la muntanya tebana, molt a prop de la Vall dels Reis. Però, finalment, nou anys més tard, la concessió per treballar en la necròpolis reial quedaria lliure. Aquesta ocasió va ser aprofitada per Howard Carter i Lord Carnarvon, els quals van sol·licitar el permís, de forma exclusiva, per investigar i dur a terme diferents treballs amb l'esperança de descobrir algunes tombes de reis com ho havia fet el seu antecessor, l'americà Theodor Davies.

Les primeres cinc campanyes no van donar els resultats esperats i Lord Carnarvon, que era qui realment finançava els treballs, es plantejava seriosament l'opció de deixar la Vall dels Reis. Howard Carter va convèncer el lord perquè ajudés econòmicament una darrera campanya i d'aquesta forma, l'any 1922, s'iniciaven els que havien de ser els darrers treballs. Però en aquest cas, la sort i la constància van donar fruit, i concretament, el 4 de novembre, en Howard Carter i el seu equip descobrien

la tomba quasi intacta d'un jove rei que va morir abans de complir els vint anys, el faraó Tutankhamon.

La tomba de Tutankhamon és una de les més petites de la Vall dels Reis i està situada en el cor de l'anomenada Vall Oriental, que és on es van construir la gran majoria d'enterraments reials. Es tracta d'un hipogeu constituït per quatre cambres i que es troba just a quatre metres per sota de la tomba de Ramsès IV. Segurament aquest fet va fer que la tomba de Tutankhamon quedés, amb el temps, amagada i oblidada. Un retall antròpic a la roca evidenciava l'inici d'uns esglaons que conduïen fins a una entrada totalment tapiada en què era possible observar tant el segell de la necròpolis reial com el cartutx amb el nom de Tutankhamon. En el moment de la troballa, lord Carnarvon es trobava a Londres. Howard Carter el va telegrafiar immediatament per comunicar-li la bona nova i demanar la seva presència per procedir a l'obertura de la tomba. Dinou dies més tard, lord Carnarvon acompanyat de la seva filla, Lady Evelyn, arribaven a Luxor per participar, en primera persona, de l'aventura d'aquest descobriment.

L'endemà es va procedir a netejar els setze esglaons fins a la primera entrada tapiada. Un cop oberta, un passadís permetia l'accés fins a una segona porta tapiada que també presentava el nom del faraó dins d'un cartutx, així com el segell de la necròpolis reial constituït per la representació d'un xacal acompanyat per nou captius distribuïts en tres fileres. Tot seguit, es va practicar un forat a la part superior esquerra d'aquesta segona porta per poder veure què hi havia dins. Amb l'ajuda d'una espelma com a única il·luminació, Howard Carter va introduir-la per aquest orifici amb la finalitat de poder veure què hi havia a dins. L'espectacle que va oferir resultà sorprenent. Un munt d'elements es trobaven dipositats i amuntegats dins d'una cambra rectangular anomenada avantcambra. Diferents llits, tamborets, carros desmuntats, caixes plenes d'objectes, mobiliari variat i estatuetes, entre d'altres, constituïen tot un univers de formes variades. Explorada aquesta primera habitació i després d'haver-ne extret el contingut, es va poder accedir a un segon espai que presentava

Howard Carter i Lord Carnarvon l'any 1923

Llit en fusta daurada descobert dins l'avantcambra

Màscara funerària del jove faraó confeccionada en or

Pectoral realitzat en pedres semiprecioses i or

Primera capella en fusta daurada. Cambra funerària de la tomba de Tutankhamon

Recipient canòpic

decoració parietal i estava separat del primer per un accés tapiat que també mostrava cartutxos amb el nom de faraó. En aquest cas, es tractava de la cambra sepulcral que contenia quatre capelles realitzades en fusta daurada. A dins, un sarcòfag en quarsita allotjava tres taüts antropomòrfics dels quals, els dos primers estaven realitzats en fusta estucada i daurada, mentre que el tercer i últim, confeccionat en or massís, contenia la mòmia de Tutankhamon amb la seva màscara en or. La segona capella daurada estava coberta per un pal·li de color blau marí on s'havien cosit un gran nombre de margarides metàl·liques a més de trobar-se totalment segellada. Al voltant de tot el conjunt hi havia dipositats objectes dels quals cal destacar els rems. Però les sorpreses no varen acabar aquí: una tercera cambra, anomenada del tresor, aportaria un important aixovar funerari constituït per una variada i rica mostra d'estatuària, caixes plenes de joies, roba, objectes de tocador, entre d'altres, així com maquetes de barques. El recipient canòpic que contenia l'intestí, l'estómac, el fetge i els pulmons momificats del rei també va ser dipositat en aquesta cambra així com uns taüts que contenien dos fetus femenins.

Una quarta i última cambra, anomenada annexa i accessible des de l'avantcambra, completava la distribució espacial de la tomba. A dins s'hi va col·locar un important nombre d'elements, com seria el cas de menjar dins dels seus respectius recipients, així com mobiliari, armes, bastons, cofres plens d'objectes molt variats que ofereixen un bon exemple de la cultura material tant de sobirà com de l'entorn de la reialesa durant el Regne Nou.

Els treballs dins la tomba del faraó Tutankhamon, anomenada KV62, varen durar deu anys, en el decurs dels quals es van extreure de la tomba uns deu mil objectes. La gran majoria es troben exposats al Museu Egipci del Caire mentre que el Museu de Luxor en presenta una petita mostra.

La descoberta de la tomba del faraó Tutankhamon va molt més enllà d'una acció focalitzada en la recerca de tresors i l'aventura, tot i que, en un principi, aquesta era

Sarcòfag en quarsita que es trobada dins de les capelles en fusta daurada

Sarcòfag en or massís de Tutankhamon

Tapadora d'una de les caixes descobertes dins la tomba i que presenta la forma d'un cartutx amb el nom del rei

la intenció de lord Carnarvon, secundada, en bona part, per Howard Carter. És també el resultat de l'esforç i la perseverança.

L'aventura que varen iniciar plegats lord Carnarvon i Howard Carter ha passat a la història com una gesta, una troballa singular per les seves característiques materials més que arquitectòniques. Tot aquest univers ha aportat informació molt valuosa relacionada amb aspectes de la vida quotidiana així com de les creences funeràries i religioses dels antics egipcis. Aquesta és, en definitiva, la gran riquesa i el gran llegat d'un plebeu i un noble anglès que, a més a més, van aconseguir el renaixement d'un jove rei oblidat per tothom, Tutankhamon.

